

ТРУДНОЩІ ЗАСВОЄННЯ ФОНЕТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИМИ СТУДЕНТАМИ

1. Вступ

Фонетична система української мови має свої специфічні риси, які можуть викликати складнощі у вивченні для носіїв азербайджанської мови. Українська мова як одна з слов'янських мов має низку фонетичних характеристик, незвичних для представників азербайджанської мови. Азербайджанська мова належить до тюркської групи алтайської мовної сім'ї. Порівняльний аналіз фонетичних систем української та азербайджанської мови дозволяє глибше зрозуміти природу фонетичних труднощів. Азербайджанська мова переважно має вокалічну гармонію, де голосні в одному слові узгоджуються за рядом та огубленням. У той час як українська мова не має такого явища, що призводить до звукових помилок при спробі перенести гармонійну вимову на українські слова. Українські шиплячі, африкати, а також редуковані ненаголошені голосні – усі ці явища або відсутні, або представлені в зовсім іншому вигляді в азербайджанській мові. Це вимагає від азербайджанських студентів значних зусиль для оволодіння правильною артикуляцією та фонематичним слухом.

2. Основні труднощі та помилки

2.1 Вимова голосних звуків. Українські [и], [і], [е], [є], [ї] мають інші артикуляційні особливості, ніж аналогічні в азербайджанській мові. Відсутність носових або наближених до [ї] звуків у азербайджанській мові ускладнює їх вимову. Приклад: син → [сін]; дим – дім → злиття значень.

2.2 Артикуляція м'яких приголосних. В азербайджанській мові м'якість як фонемна ознака відсутня, тому азербайджанським студентам

складно розрізняти, наприклад, [л] і [л'] , [н] і [н'].. Через це часто трапляються такі типові помилки: заміна м'яких приголосних на тверді. Приклад: ліс [ліс] → [л'іс]; день → [ден] або [денʲ].

2.3 Вимова шиплячих звуків ([ж], [ш], [ч], [щ]) — через відсутність аналогів або інші артикуляційні звички. Приклад: чай → [сай] або [тшай]; жити → [зити]

2.4 Звук [ґ] часто плутається із [г]. «ґанок» → «ганок».

2.5 Звук [г] В українській мові [г] — фрикативний звук, у той час як в азербайджанській він реалізується як проривний [g]. гора → [g]ора; грати → [g]рати

2.6 Чергування голосних типу [о]/[і], [е]/[і] у ненаголошених позиціях може сприйматись як помилка.

2.7 Африкати та шиплячі. [дз], [дж], [ч], [ш], [ж], які є в українській мові, можуть вимовлятися нечітко або замінюватися простішими аналогами. В азербайджанській мові обмежені або відсутні деякі африкати, шиплячі є, але менш продуктивні.

2.8 Пропуск або спрощення складних приголосних: «вчитель» → «вител».

2.9 Наголос. Український рухомий наголос — ще одна значна перешкода, оскільки в азербайджанській наголос сталий (як правило, на останньому складі). Служить більше ритмічній або інтонаційній функції.

3.Додаткові труднощі.

3.1 Окрім уже згаданих проблем, азербайджанські студенти часто зіштовхуються з труднощами, пов'язаними з інтерференцією рідної мови. Приклад фонетичної інтерференції (носій азербайджанської мови може вимовляти українське слово «люди» як «луди», бо в азербайджанській відсутнє чітке розрізнення м'яких і твердих приголосних). Звички вимови, сформовані в рідній мові, зокрема простіша вокалічна система, ускладнюють відтворення повної гами українських голосних і приголосних звуків. Особливо це стосується

складних приголосних сполук та шиплячих звуків.

3.2 Ще одним важливим фактором є інтонація. Українська мова відзначається вираженою інтонаційною структурою, яка варіюється залежно від типу речення та його емоційного забарвлення. Азербайджанська мова, як правило, має більш рівномірну інтонацію, що може призводити до монотонного мовлення або порушення комунікативного сенсу. Неправильне інтонування питальних речень: «Ви студент?» вимовляється з понижувальною інтонацією замість підвищувальної.

4. Методичні поради та рекомендації для викладання

У роботі з азербайджанськими студентами варто особливо зосередитися на формуванні артикуляційних навичок. Для подолання фонетичних труднощів рекомендується:

1. Використовувати аудіо- та відеоматеріали з правильною артикуляцією;
2. Застосовувати фонетичні вправи на розрізнення м'яких/твердих та дзвінких/глухих звуків;
3. Включати вправи на уподібнення, чергування;
4. Доцільно використовувати паралельне порівняння фонем азербайджанської мови та української, звертати увагу на дрібні, але важливі артикуляційні деталі;
5. Також слід впроваджувати вправи на інтонаційну виразність, читання з правильним наголосом і ритмом;
6. Корисними є вправи на фонематичний слух, диктанти.

5. Висновки

Фонетичні труднощі у вивченні української мови азербайджанськими студентами є природним явищем, зумовленим структурними відмінностями мовних систем. Розуміння цих труднощів і правильна методика викладання сприяють ефективнішому навчанню та швидшій адаптації студентів до нової мовної реальності. Фонетичні

труднощі не є перешкодою, яку неможливо подолати. За умов правильного викладання, підходу та активної практики, азербайджанські студенти здатні досягти високого рівня фонетичної компетенції. Особливо важливу роль відіграє усвідомлення фонетичних закономірностей української мови та активне використання практичних методів для їх засвоєння.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кочерган М. П. Порівняльна типологія української та інших слов'янських мов. Київ: ВЦ «Академія», 2006.
2. Плющ М. Я. Українська мова як іноземна. Київ: Вища школа, 2001.
3. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Київ: Либідь, 1994.
4. Іщенко Л. Ф. Фонетика сучасної української мови. Київ: Академія, 2018.
5. Азербайджанська мова для студентів першого курсу ОКР «Бакалавр» (Частина 1). Навчальний посібник. К.: Вид-во «Юстон», 2017.